

"Zira teklif, nazari olan şeyde bir imtihandır." cümlesini izah edebilir misiniz?

"Zira teklif, nazari olan şeyde bir imtihandır. Bedihiyat veya bedahete yakın olan şeylerde, ednâ, âlâ ile müsavi olabilir. Veyahut cereyan-ı hikmetin sırrına teslim ve itaate muhaliftir. Halbuki, peygamberler herkesten ziyade ubudiyet ve teslime mükelleftirler."(1)

Nazari tabiri, burada imtihan olunan bir şeyin açıklığı ve kapalılığının dozudur. Yani imtihan olunan şey şayet insan aklının göremeyeceği kadar kapalı ve müşkil ise, insan bundan mesul olmaz. Çok açık ve net olsa, bu sefer de imtihanın sırrı olan seçicilik ve ayıklayıcılık vasfı kalmaz. Öyle ise gösterilen mucize ve deliller öyle bir dozda olmalı ki ne kapalı kalsın ne de açık ve net olup iradeyi teslime zorlasın. İkisi arasında bir dozda ve makamda olmak lazımdır. Allah teklifi, yani sorumluluğu bu dozdaki imtihana yüklüyor, yoksa imtihanın iki hâli olan açıklık ve kapalılıkta teklif ve sorumluluk yoktur.

Mesela Peygamber Efendimiz (asm)'in peygamberliğine dair mucize ve deliller, insan aklına kapı açamayacak kadar kapalı ve anlaşılması imkansız ise bu imtihana zıt olur, oradaki delil ve ispat anlaşılmaz. Aynı şekilde mucize ve deliller de insan iradesini elden alacak ve teslime mecbur edecek kadar açık ve berrak olursa, bu seferde imtihanın sırrı olan imtiyaz ve seçicilik gider, yani iyi ile kötü imanlı ile imansız arasındaki fark açılmaz, ikisi eşit kalır sırrı imtihan tahakkuk etmez.

(1) bk. [Muhakemat, Unsuru'l-Hakikat, Birinci Makale.](#)

İlgili ders videosu için tıklayınız:

[Prof. Dr. Şadi Eren, Muhakemat Dersleri \(14.Bölüm\)](#)